

canilər tərəfindən fəcianə bir surətdə qətl edildiyini böyük yə's və təhəssürlə elan edirlər. Mərhumun cənazəsi bu gün saat 10 tamamda Tserkovni küçədə 6-ncı dalan 1 nömrəli evdən qaldırılıb Təzəpir məscidinə aparılacaqdır.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Bakı Müsəlman Aktyorları İttifaqı İdarə üzvü sevgili və məşhur artist-rejissor Hüseyn Ərəblinskinin martın 5-inci gecəsi fəcianə bir surətdə canilər tərəfindən qətl edildiyini kamali-hüzn və təhəssürlə hamı səhnə və sənayeyi-nəfise [incəsənət] xadimlərinə xəbər verir.

Mərhumun cənazəsi bu gün cümə günü səhər saat 10-da Tserkovni küçədə 6-ncı dalan birinci nömrəli öz evindən qaldırılıb Təzəpir məscidinə aparılacaqdır.

T-56

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

Hərbiyyə nazirinin nitqi

Azərbaycan ordusu təşkilatı haqqındakı qanun layihəsi müzakirə edildikən Hərbiyyə naziri general **Səməd bəy Mehmandarov** şiddətli və sürəkli alqışlar içində kürsiyi-xitabətə [xitabət kürsüsünə] çıxaraq şu nitqi irad edir [söyləyir]:

Mən qabaqca Parlamandan üzr istəməliyəm ki, rusca danışacağam. Çox utanıram ki, öz dilimi Məclisi-Məbusanda danışmaq qədər bilmədiyimdən rusca söyləməyə məcburam. Bu gün sizə təq-

dim olunan heyət və maaş miqdarı ən vacib olan əqsamdan [qisimlərdən] tərtib verilmişdir. Bunu müzakirə edərkən şu ərz olunan mülahizələri də nəzərdə tutmalıdır ki:

1. Cəbhədə bulunmuş bütün zabitan [zabitlər] ordu tərəfindən onlara verilmiş əşya, yer və başqa ləvazimati-hərbiyyə [hərbi sursat] deyil, kəndi əşyalarını dəxi tamamən qeyb etmişlər. Bu qisim şeyləri yenidən düzəltmək üçün bir manatlıq bir nəsnəyə otuzdan yüz manata qədər pul verməlidir.

2. Hamıya ağır bir təsir edən bahalıq ziyadəsincə zabitana sui təsir etməkdədir. Ailələrindən uzaq düşüb, kənd və kəsəklərdə yaşamağa məcbur olan zabitan iki ev məsarifi təəyyüş [iki evi dolandırmaq] məcburiyyətindədirlər.

3. Əsgərə təlim və ölümə kimi varmağa hazırlıq tərbiyəsi üçün dəvət olunmuş zabitan, əsgər nəzərində səhibi-nüfuz və şərəf olmalıdır. Bunun üçün zabitan yalnız irq cəhətcə deyil, zahirən dəxi əsgərə hüsn-təsirbəxş olmalıdır. Onun əlbəsəsi [geyimi] daima təmiz və faxir [gözəl, fəxr edilməyə layiq] olması vacibdir. Zabitan əlbəsəsi üçün nə qədər bahalı şeylər gərək olduğu hamının məlumdur.

4. Azərbaycanın iqtidarlı və təcrübəli zabitana ehtiyacı ziyadədir. Müstəqil yaşayan millət ordusuna rus ordusunda məmuriyyətdə bulunmuş yabançı millətlərdən zabitan dəvəti məcburiyyətdəyiz. Bu xüsusda olduqca diqqətli intixab [seçim] lazımdır.

Baş əsgərlərin ədəmi-mövcudiyyətini [olmamasını] və əsgərlik tərbiyəsi görməmiş əhalidən əsgər toplanmasını

nəzərə alarsaq, yeni ordu təşkilatı üçün ən təcrübəli və iqtidarlı zabitan lüzümüyyəti icab edir və bu növ iqtidarlı və təcrübəli zabitan üçün hər bir hökumət dairəsində artıq maaşla məmuriyyət mümkün olduğu üçün bunları hərbiyyə məmuriyyətinə gətirmək və gətirib də saxlamaq üçün artıq maaşla maraqlandırmaq vacib olacaq.

5. Əski müsəlman [ordusunun] ərkani-hərbiyyə[si] [qərgahı] tərəfindən əski qərar üzrə zabitana beş aydan bəri verilən maaş sentyabr ayında artıq görünürdüsə də, hal-hazırda zabitin zəruri ehtiyacatını güclə təmin edə bilir. Xırda zabitan üçün isə heç bir vəch ilə bu maaş kafi olamaz. Hal-hazırda qiymətlərin anbaan təzayüd etdiyindən [artdığından], bu yaxın vaxtda maaşların azalması deyil, bəlkə artması məsələsinin qalxması möhtəməldir [ehtimal olunur].

6. Maaş alanlara maaşın azlığı daima sui təsir etməkdədir və şübhə yox ki, keçirdiyimiz vəziyyət nəticəsində olan əhalinin haləti-tərəddüdü [qeyri-sabit vəziyyəti] və qarışığı dəxi az maaş alanların fəaliyyətinə dəxi sui təsir edəcək.

7. Zabitanın fəaliyyəti hər bəzanda deyil, təbii halda dəxi ağır bir vəziyyət içərisində keçir. Əksər övqat [çox vaxt] nasalim məhəllərdə [təhlükəli yerlərdə], bəzən (manevra zamanları) açıq havada, qar və yağmura baxmayaraq bəzən ac və susuz yaşamağa məcbur olan zabitan, vətən üçün afiyətləri[ni] [sağlamlığını] deyil, canlarını belə qurban edir. Bu da yalnız əsnayihərbdə [müharibə vaxtı] deyil, əksərən təbii bir zamanda dəxi böylədir. Şimdiki

halda əhalinin həyəcanına səbəb olan əsassız şayiələr nəticəsində əksər övqat düşəri-bəla olanlar zabitandır. Xəta onların həyati-bəşəriyyəsinə olmasa da, onların sərbəst dolanmasına olur.

Fövqdəki [yuxarıdakı] təsəvvürləri nəzərə alıb ərkani-hərbiyyə tərəfindən qərara alınmış maaşların bu bəyan-naməyə əlavə olunmuş layihə üzrə göstərilən təbəddülatı [dəyişikliyi] nəzərə almaq şərti ilə baqi olmasına [saxlanmasına] hökumətdən müsaidə istəməlidir.

*İmza: Komisyon sədri
general-leytenant Şixlinski.*

*Üzvlər: general-mayor Qacar,
general-mayor Tlexas,
miralay [polkovnik] Məmməd Mirza
[Qacar], miralay Ağalarov,
minbaşı Vəkilov.*

*Komisyonda iştirak edənlər:
miralay Səlimov, miralay
Serebrenikov, ərkani-hərb
[qərgah] rəisi Səlimov.*

Ərz-hal

Təqdim olunan maaşlar sıralarının [siyahılarının] layihəsi komisyon tərəfindən ay yarım bundan qabaq tərtib olunmuşdu və o zaman hər bir zabitin ehtiyacatını və bir nəfər tayınını (payok) nəzərə alarsaq, təmin edərdi. Halbuki həyat irəliləyir və qiymətlər gündəngünə artır. Gəncədə dekabrda mal ətinin girvənkəsi [4 manat] olduğu halda şimdiki 6 manata getməsinə söylər isək, kifayət edər. Ehtimal var ki, ət qiyməti daha da təzayüd edər [artar].

Komisyon tərəfindən qərara alınmış maaşlar maəqəllidir [ən aşağısıdır]. Hal-

hazırda maaşla təəyyüş edənlərə [maaşla dolananlara] bir nəfər tayını verilərsə, o halda verilən maaş onları bir növ təmin edə bilər. Böylə olmazsa şübhə yox, az bir zamandan sonra maaşların təzayüdü [artması] barəsində təkrarən vəsatət qaldırılıb rica olunacaq. Bununla bərabər biz genə də əmin deyilik ki, irəlidə maaşların artmasına ehtiyac olmayacaq. Hərgah vəziyyət öylə dəyişərsə və işə qiymətləri xeyli düşərsə, ol vaxt əvvəl bir nəfər tayını ləğv olunur, sonraları isə maaşların azalması barəsində təşəbbüsə girilər.

General Mehmandarov

Həzərat, maaş layihəsi smetanı və bu surətlə də büdcənin bir qismini təşkil edir. Parlamenin bir Nəzarətə [Nazirliyə] qarşı müvafiqət edici ya müvafiqət etməyən [uyğun görünən yaxud uyğun görməyən] vəziyyətdə bulunması, xüsusən smeta müzakirə olunan zaman tamamilə in'ikas edər [özünü büruzə verər]. Binaənileyh [ona görə], mən Hərbiyyə Nəzarətinin fəaliyyəti və əsgəri işlər haqqında bir qədər məlumat verməyi lazım bilirəm.

Əlbəttə heç kəs inkar etməz ki, türklər bizim millətimizə nicat verməklə bizə böyük xidmət etmişlərdir. Amma burası, onların hərəkətini tənqid etməyimizə də mane olammaz. Hərbiyyə Nəzarəti Gəncəyə köçənədək bizə xəbər verirdi ki, əsgər işlərimiz yaxşıdır, əsgər yaxşı və çoxlu yığılır, lazım olan kimi məşq verilir və ilx. Mən Gəncəyə böylə gözəl ümidlə getdim. Hər yeri gəzdirdim, qitəti-əsgəriyyəməizə [hərbi hissələrimizə] baxdım, fəqət iş heç də yaxşı deyildi.

Əsgərlərimiz əzgin, düşgün bir halda, yeməkləri pis, mənzilləri fəna bir halda, yorğan-döşək yox, atların çoxu xəstə idi. Xəstə əsgərlərin həpsini sağlamlarına dəyişməyə məcbur olduq. Qoşun yığmaq işləri yaxşı getmirdi. Rəislər, mövqif [stansiya] komandanları öz vəziyyətlərindən sui-istifadə edirdilər. Çox vaxt bir külfətin yeganə çörək gətirərini əsgər alırdılar. Bu iş də camaatı narazı salıb, qoşun yığmaqdan nifrətləndirirdi. Nuri paşa Azərbaycandan gedərkən özü mənim yanıma gəldikdə boynuna aldı ki, əsgərlik barəsində Azərbaycan fəna bir halda qoyulmuşdur. Məlumdur ki, Türkiyə komandanlığı başında duran adamları aldatmışlardı. Türklər gedərkən ordu üçün mənə bilmərrə libas verməmişlərdi. Ona görə mən əsgəri təşkilatla bərabər maddi cəhətdən çalışmalı idim. Nə ki mümkün idi etdim.

Amma türklər külli miqdarda ərzaq şeyləri qoyub getmişlərdir. Külli miqdarda taxıl, heyvan və sair məkulat [qida məhsulları] qalmışdır. Ona görə mən əmr etdim ki, əsgərlərə yarım girvənkə əvəzinə üç rüb [dördüdə üç girvənkə] ət, girvənkə yarım çörək əvəzinə iki girvənkə bir rüb [2 ¼ girvənkə] çörək verilsin. Xörəkləri öz camaatımızın adət etdiyi kimi olub, onlara dolma, bozbaş və sairə versinlər. Həftədə bir dəfə plov verilsin. Bundan əlavə əmr etdim əsgərlərə gündə 6 misqal qənd, yarım misqal çay versinlər. Qızdırma, yatalaq və sairə kimi azar olan yerlərə əsgərlərə [çiy] su içməmək üçün 9 misqal qənd verilir.

Libas məsələsi daha da fəna idi. Gürcüstan Hərbiyyə nazirinə kağız yazdım ki, libas məsələsində mənə kömək etsin;

mütəəssifənə [təəssüf ki], bir şey çıxmadı. İndi Gürcüstan Hökuməti nəzdində siyasi nümayəndəmiz Cəfərovun yanında pulumuz və adamlarımız var ki, parça alsınlar. Bundan əlavə Şuşada fabrikada yaxşı əsgəri libasa yarar parça toxunur. Həman fabrika ilə müqavilənamə bağlamışıq. Orada külli miqdarda yararlı parça əldə etdik. Bu surətlə yaxın zamanda bu məsələ də hüsn-həll olunacaqdır. Əlbəttə, möcüzə [ə] göstərmək olmaz, amma nə ki mümkündür, edə cəyəm.

Hal-hazırda Hərbiyyə Nəzarəti, smetasının ancaq bir qismini təqdim etmişdir. Bütün smeta martda təqdim ediləcəkdir, çünki Ərzaq Nəzarəti anbarlarında olan şeylərin miqdarını təyin etmək lazımdır. Hərbiyyə Nəzarətinin təhti-idarəsində [təbəçiliyində] bu saat üç anbar var: Hacıqabulda, Gəncədə və Ağdamda. İndi hökumətin qərarına görə Ərzaq Nəzarəti ixtiyarında olan sair anbarların da həpsi Hərbiyyə Nəzarətinə veriləcəkdir. Ona görə ərzaq mövcudunu tamamilə hesablamalıdır.

Mən ümdə diqqətimi əsgər yığmaq işlərinə verdim. Bu vaxtadək əsgər alınmalı olanların siyahısı tərtib verilməmişdi. Hər yerdə kasıblar əsgər alınırdılar. Heç yerdə qoşun içində bir dövlətli ya bəy, xan oğlu görmədim. Ona görə əmr etmişəm əsgər düşənlərin siyahısı tutulsun və bir surəti Hərbiyyə Nəzarətinə göndərilsin, tainki yığılanlara diqqət verək.

Əxzi-əsgər [hərbi çağırış idarəsi] rəisləri qəzalardan həpsində yoxdur. Hal-hazırda əxzi-əsgər idarələri bu yerlərdə mövcuddur:

Gəncə və Qazax qəzalarında – 1; Şuşa, Cavanşir, Cəbrayıl və Zəngəzur qəzalarında – 1; Ərəş, Şəki və Zaqatalada – 1; Quba və Bakı – 1; Şamaxı və Göyçay – 1; Cavad və Lənkəranda – 1; və Bakı ilə mədən dairəsinə də biri təyin edilmişdir. Bu surətlə cümlətanı 7 əxzi-əsgər rəisimiz var. Qəza əxzi-əsgər idarəsi isə 11-dir. Şikayətlərə baxmaq üçün Azərbaycan əxzi-əsgər idarəsi təşkil edilməsi təhti-qərara alınmışdır. Hal-hazırda bu xüsusda Daxiliyyə Nəzarəti bir qanun layihəsi tərtib verir və yaxın zamanda Məclisi-Məbusana təqdim olunacaqdır.

Məlumunuzdur ki, Rusiyada hər yerdə birdən əsgər yığırdılar. Mən bu qaydanı dəyişmişəm. Biz qoşunu tədricən yığacağıq və yığan zaman əxzi-əsgər rəisləri orada hazır olaraq düzlüyünə diqqət verəcəkdir. Əsgərlikdən ancaq bu adamlar azad ediləcəklərdir: müəllimlər (çünki məktəblər milliləşmişdir), dəmiryol məktəbi müəllimləri, maşinist, kaçıqar [ocaqçı], hökumət mətbəələrinin mürəttibləri və çay seyri-səfain xidmətçiləri [çay gəmilərində xidmət edənlər] (müqavilənamə vaxtları qurtaranədək).

Hal-hazırda 6 ilin əsgəri silah altına çağrılır. Amma güman edirəm ki, bu ilin axırında daha buna ehtiyac olmayacaqdır. Ancaq iki ilin, yəni 19 və 20 yaşında[kı]ları yığmaq kifayət edəcəkdir. Əsgərlikdən qaçmaq məsələsinə gəlincə, bu da denilən kimi olmayıb, o qədər də layiqi-əhəmiyyət deyildir. Hər yerdə mükəlləfiyyəti-əsgəriyyə [hərbi mükəlləfiyyət] tətbiq olunanda böylə şeylər olur. Məsələn, 1888 sənə mükəlləfiyyəti-əsgəriyyə qanunu ermənilərə və gürcülərə təşmil ediləndə [şamil olunanda]

çox adam əsgərlikdən qaçırdı. Hələ indi də qaçan çoxdur. Bizdə də çox adam qaçırdı, fəqət əksilməlidir. Bu da tədriclə olar. Gəncədə son zamanlar bir adam qaçmamışdır. Əhali özü qaçanlara nifrət edir və hətta çox vaxt olmuşdur ki, əsgərlikdən qaçanı döyüb, sonra geri gətirmişlərdir. Güman var ki, müsəlmanlarda olan fitri nizam və ədəbə görə vaxtla heç kəs qaçmayacaqdır.

Qitəti-əsgəriyyə [hərbi hissələr] təşkilili barəsində məni bağışlayın, əsgəri sirlər açıq danışılmazlar.

Bir qədər də Ağdam hadisəti [hadisələri] haqqında məlumat verməyi lazım bilirəm. Oraya getmiş heyəti-məbusanın məruzəsi olmasaydı, heç o qədər diqqət verməyə dəyməzdi. Bu məruzədə iş böyük təsvir edilmişdir. Əvvəlcə oraya Bərdədə bulunan qoşun ilə general S[üleyman] b[əy] Əfəndiyev göndərilmişdi. Sonra müfəssəl təhqiqat icra edilmişdi. Bu işlərin həpsi camaat arasında nalayiq adamların təbliğatından nəşət etmişdi [əmələ gəlmişdi]. Mən oraya gedərkən Parlaman rəisi doktor Ağayev Gəncəyə gəldi, orada əsgərimizə baxdı, hərçənd məşqdən sonra idi və əsgərlərimiz hazırlaşmamışlardı, fəqət doktor Ağayev bəyan etdi ki, qitəti-əsgəriyyə hüsən-təsir bağışlamış və çox xoşuna getmişlərdir.

Təbib və xəstəxana işləri də fəna idi. Lakin indi bu da düzəlir. Təbiblər dəvət etmişik və xəstəxanalar yaxşı qayda ilə təşkil olunurlar.

Bir neçə söz də şəxsim ətrafında qaldırılmış səs-küy haqqında ərz edəcəyəm. Bu sözləri o ağalar danışılar ki, qoymamışam Azərbaycan xəzinəsinə

südlü inək və Hərbiyyə Nəzarətinə darüləcəzə kimi baxsınlar. Mən bəyan edirəm ki, bu vaxtadək olduğu kimi bundan sonra da tutduğum yol ilə gedəcəyəm və heç bir qüvvə məni bu yoldan çıxara bilməz. Hər kəs məndən sonra nazir olsa görər ki, nə qədər zəhmət çəkmiş və nə işlər görülmüşdür. *(Şiddətli alqış)*

Hərbiyyə naziri həzrətləri axırda salondan çıxarkən yenə bütün məclis şiddətli və sürəkli alqışla onu təşvi edir [yola salır].

HÖKUMƏTDƏN SONRA PARLAMAN ƏNGƏLLƏRİ

İkinci dəfədir ki, Məclisi-Məbusanda xamuşanlıqdır [səssizlikdir]. Səbəbi isə bəzi məbusların ehmalçılığı, qeydsizliyidir. Qanuna görə, məclisin iniqadı [baş tutması] o vaxt düzələ bilər ki, hərəgah məbusların kворum denilən müəyyən qədəri məclisdə hazır olmuş ola. Məclisin açılmağı üçün kворum olmadığı halda məclis münəqid [baş tutmuş] olmaz. Təşrif gətirmiş məbusan da bica yerə bir qədər vaxt zayə edərək peşmancasına mənzillərinə qayıdılar. Yəni bir neçə yoldaşın səhlənkarlığı, onların qiyabəti [yoxluğu] məmləkətin ən böyük bir müəssisəsinin ətalətinə, fəaliyyətsizliyinə bais olar. Bəzi övqat [bəzi vaxtlar] bir nəfər məbusun qiyabəti ilə məclis münəqid olmayır. Bir nəfərin təşrif gətirməsinə yüzlərcə toplanmış məbuslar müntəzir qalırlar. İş görmək istəyirlər, amma çifayda [təəssüf ki], axsaq yoldaş mane olur, məmləkətin makinəsini da-

yandırır.

Əlhaq [doğrudan da], bu bir səhlənkarlıq deyilmə ki, bir neçə nəfər məbusun keyfəmayəşəsi [özbaşınalığı] ilə məmləkətin böylə ağır və böhranlı günlərində onun Parlamanı atıl [işsiz, hərəkətsiz] qalsın? Gürcüstan Parlamanının az bir vaxtda gördüyü işləri bizimkiləri iqaz etmədimi [yuxudan ayıltmadımı]? Yoxsa, bizim məbuslar haqlarını, vəzifələrini kamalınca düşünməmişlərdir? Bunları seçib Bakıya göndərmiş əhalinin məqsədi bundan ibarət deyildir ki, məbus əfəndilər əhalinin nümayəndəsi və tərəfdarı olaraq onun halına ağlasınlar, dərdlərinə çarə arasınlar?

Öylə məbuslarımız vardır ki, hələ indiyə qədər ağızını açıb əhalinin dərindən bir kəlmə belə danışmamışdır. Nə eybi vardır? Natiqlik qabiliyyətini Allah hamıya qismət etməmişdir. Bunu biz də onlara irad tutmırıq. (Hər oxuyan Molla Pənah olmaz.) Lakin bunların borcu budur ki, hər müzakirətdə bulunsunlar, iştirak etsinlər. Kənar bir işlə məşğul olaraq sair məbusların da işlərinə mane olmaq millət hüzurunda böyük bir məsuliyyətdir.

Əcəba, bunlar nə kimi işlərlə məşğul olurlar ki, bunların diqqətini Parlaman məşğuliyəti cəlb etməməyir? Məmurluq və ticarətlə məşğul ola bilməzlər. Zira yeni qanun hökmü ilə böylə məsələlər məbuslar üçün məmnudur [qadağandır]. Zənnimcə bu iki şeydən biri onları Parlamanı ayıra bilər: 1) xəstəlik; 2) isti mənzillərdə uzun-uzadı istirahətlə səhlənkarlıq. Birinci isə, şər'i [qanuni] və məqbul [qəbul edilən] bir üzrdür. İkincisinə gəldikdə isə, qoy bunun fitvasını

da millət özü versin. Xəstəliklə mübtəla olmuş məbusların birinci vəzifələri rəsmi sənədat [sənədlər] ilə öz hallarından Divani-rəyasəti xəbərdar etməkdir, zənnindəyəm.

Tamam üç gün Məclisi-Məbusan hökumətin bəzi qüsurlarına dair uzun-uzadı mübahisələr açıldı. Onu istefa verməyə də məcbur etdilər. Hökumətin istefaya məcburiyyəti ədalət üzrəmi vəqə oldu yaxud burada ayrı bir mənzur da mülahizə olundu [ayrı bir məqsəd də güdüldü]? Bunlarla işim yoxdur. Lakin, əsl məsələ buradadır ki, hökumətin ixtiyarı Parlaman əzası [üzvləri] əlindədir. Hökumət ricalı [adamları] qanundan kənar bir iş görərsə, Məclisi-Məbusan dərhal onları vəzifə başından düşürməyə haqlı olar. Yəni, əzayi-hökumət [hökumət üzvləri] Parlaman hüzurunda məsuldur. Parlaman ricalına gəldikdə, bunların da məsuliyyəti onları intixab etmiş [seçmiş] əhalinin əlindədir. İştə, məbuslarımızın fəaliyyəti, yaxud səhlənkarlığı mütləq əhali tərəfindən gərək təftiş olunsun. Müdam [daim] nəzərə alınsın, və illa [yoxsa] hər kəs başlı-başına davranarsa, istədiyi vaxt məclisə gedər, istəmədiyi halda da isti rəxtəbdən [yorğan-döşəkdən] başını qavzayıb istirahətini pozmaz. Hökumətin qüsurlarını axtaran Parlamanın özündə də gərək qüsurların olmasın. Yoxsa hökumət qarşısında nüfuzunu və əhalinin də etimad və etibarını itirmiş olar.

Parlamana getməyən üzvlərin yoldaşları gərək qabaqca buna bir çarə yapsınlar. Böylə ki, məbusların hamısı “Müsavət”, “İttihad”, “Əhrar” kimi bir neçə fırqəyə mənsubdurlar. Hər fırqə

özünə məxsus üzvlərin iniqadlarda [yığıncaqlarda] davamını tələb edə bilməyirlərmi? Zənnimcə, hər firqə öz əfradını [fərdlərini, üzvlərini] ciddi nəzarət altına alarsa, qiyabətlərin də ədədi müruri-zamanla [vaxt ötdükcə] azalar. Bu da çarə etməsə, işi bilavasitə əhalinin özünə həvalə etməlidir.

Lakin yüz çağırım larca uzaqda qalmış əhalinin məbuslarından, onların hərəkətindən əsla xəbərləri yoxdur. Məbuslardan kim Bakıda nə iş görür, ümdə məşğuliyyəti nədən ibarətdir? Bunu avam camaatımız heç bilməyir. Lazımdır ki, ayda bir dəfə əhaliyə məlumat göndərilsin. Qoy camaat bilsin ki, bir ayın ərzində neçə kərə məclis iniqadı ittifaq düşmüşdür. Bunun neçəsi məbus tərəfindən buraxılmış və neçəsinə də gedilmişdir. Həmin bu məlumat əhaliyə göndərilməklə bərabər, məhəlli cəridələrdə [yerli qəzetlərdə] də dərc olunmalıdır. Ümidvaram ki, bu üsulun qəbulu ilə yevropalıların dediyi “absenteizm” fəqərəsi [hadisəsi] özü-özündən rədd olsun.

Bundan əlavə, bəzi məbuslarımız Parlaman rüxsət alıb bir neçə həftəyə yerlərinə gedirlər. Burası maraqlıdır ki, görən mürəxxəs [seçilmiş, nümayəndə] məbuslar mahala gələrkən əhalisini Parlaman və hökumət işlərindən aşına qılırlarmı, siyasi cərəyanlardan məlumat verirlərmi? Buna dair qəzetələrdə indiyədək bir şey görünmədi. Hərgah, bu adət indiyə qədər icra olunmayırdısa, bundan sonra gərək icra olunsun. Divani-rəyasət bunu mürəxxəslərdən tələb etsin. Bakıya qayıtdıqları əsnada da əhalinin əhval və övzasına [vəziyyətinə]

dair müfəssəl məlumat, nüfus təhriri [əhalinin sayı, siyahıya alınması] və sair zəruri siyasi və ictimai nəzəriyyat təqdim etsinlər.

İştə, məbusluq ondan ibarət deyil ki, məvacib alıb vəzifəyə kəmetinalıq ilə kamali-istirahətə məşğul olsunlar. Bir gün gələ, millət sizdən hesab istər. Hökuməti məsuliyyət altına almaq haqqınız vardır. Lakin özünüzün də millət hüzurunda məsul olduğunuzu düşünüb də böylə ağır günlərdə qəflət etməyiniz.

Fərhad Ağazadə

BÖHRAN TEZ QURTARSIN

125 nömrəli “Azərbaycan” qəzetəsinin “Yeni böhran” sər məqaləsini [baş məqaləsini] oxuyub, bu acı xəbərdən xeyli mütəəssir olduq. Fətəli xan həzrətləri istefa verib zimami-hökuməti [hökumətin cilovunu, idarəsini] özgə bir ələ ötürməyə qərar verdi. Əcəba bizim firqələrimiz və ya Məclisi-Məbusanda oturan ağalarımız və ya bizim Azərbaycan torpağının övladı olan atalarımız işbu istefaya nə nəzərlə baxırlar? Aya [görəsən], biz kasıbları firqəçilik bir rahi-nicata [xilas yoluna, qurtuluşa] çıxartdı mı? Dəryanın dərin yerində fırtına qarşısında qalan gənimizə fırtınadan nicat verildirmi? Və ya biz kasıbların başı üstə yanan atəşə əlac olundumu? Və ya yenə biz kasıbların başına Mart hadisətini [hadisələrini] gətirmək xəyalındadırlar? Və ya yenə əlsiz-ayaqsız uşaqlarımızın əlindən tutub kəndlərə və ya İrana qaçmaq fikrinə düşüblər? Xeyr, xeyr. Bu acı xəbəri

biz kasıblar eşidə bilmərik. Biz kasıblar bu ixtiyarı firqəçilərimize verməmişik hər beş nəfərin ürəyi nə istəsə şunu etsin!

Firqə kasıb[ların] və camaatın fikrində olar və camaata xidmət edər. Aya bu xidmətdirmi ki, edirlər? Bir mülahizə edək görək, aya bu hökumət deyildi ki, çalışıb-çabalayıb bizi dəryanın kənarı görükməyən yerindən salamat keçirib, fırtınanın gündən-günə artıq olan zamanında bizə bir işiq yolu göstərdi? Əcəba, Paris məclisinə gedən vəkil-lərimizdən xatircəmlik xəbəri almış qımı ki, böhranlar törədirik? Yeni vücuda gəlmiş olan Azərbaycan hökumətimizin Rəisi-vüzərası [Baş naziri] hər kim olsa, bir beş nəfər firqəçilərimizin ondan xoşu gəlməsə, ona bir acı və ya çirkin sözlə onu istefaya vadar edəcəkdirmi? Biz bir gözlə baxa bilmərik, gərək iki gözümüzü açaq, baxaq, fəryad edək. Bacarıqlı və iş bilən kişilərimizi iş başından düşməyə qoymayaq. Səsimizi ucaldaq. Bir ağızla deyək və rica edək ki, hər sözlə istefa etməsinlər. Məclisi-Məbusanımız razı olmasın ki, zimami-hökumət hər 5-10 gündə bir adam əlinə keçsin.

Əfəndilər, baxın qonşularımızda təzə təşkil olunmuş hökumətlərin rəislərinə nə cür hörmət olunur. Laməhalə [ən azından] biz də onlar gedən yol ilə gedək. Şimdi biz fəqir camaat təvəqqeyi-acizənə edirik ki, bu böhran uzaq çəkəməsin. Tezliklə hökumət əmələ gəlsin və möhkəm iş bilən bir hökumət olsun ki, bundan sonra öylə olmasın ki, hər beş gündə təzə bir hökumət əmələ gəlsin.

Kərbəlayi Balakərim Salamzadə

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Royter, 4 mart

Hindistan işlərinə baxan nazir bəyan etmişdir ki, Əfqanıstandan gələn xəbərlər az olduğundan, əfqan əmirinin qətli barəsində müfəssəl və qəti məlumat yoxdur. Əmir Cəlalabadda dəfn edilmişdir. Orada əmirin qardaşı sərdar Nəsrulla özünü əmir elan etmişdir. Çünki məqtul əmirin böyük oğlu Əmanulla əmirlikdən imtina etmişdir. Amma Əfqanıstanın paytaxtı olan Kabil şəhəri yeni əmiri təsdiq etməmişdir. Kabildə məqtul [qətl edilmiş] əmirin üçüncü oğlu sərdar Əmanulla yaşayır. Son məlumata görə, Nəsrulla sərdar Əmanullaya tabe olmuşdur.

* Almaniya Hökuməti Düsselddorfu spartak qoşunlarından təmizləmişdir. Mərkəzi və cənubi Almaniya siyasi tətillər davam edir.

* Bonar Lou bəyan etmişdir ki, Londandan İrlandaya yeraltı dəmir yolu (tunnel) layihəsi hazırlanır.

Almaniyada iğtişaş

Berlin - General Foş Almaniya Hökumətinə əmr vermişdir ki, qoşunlarını Düsselddorfa spartakların əleyhinə çevirsin. Külli qitəyə [çox sayda hərbi hissəyə] spartak hərəkəti sirayət eyləmişdir. Yalnız Essendə 3 min nəfər spartak vardır. Düsselddorfdə spartakların miqdarı 15 minə çatır.

* Almaniya iğtişaş gün-gündən artır. Eysnerin mərasimi-dəfnində vəqə olan nümayiş büsbütün bir üsyana

dönmüşdür. Bunları sakit etmək üçün hökumət qoşunları göndərilməmişdir.

* Vestfaliyada hökumət qoşunları ilə spartaklar arasında qanlı müharibə vəqə olmuşdur. Spartaklar vəğzal və sonra şəhəri işğal etmişlərdir. Bütün işlər dayandırılmışdır. Münxendə hərəkət artır.

* Mərkəzi Almaniyada vəqə bütün mədənlərdə əmələlər [fəhlələr] tətillə başlamışlardır. Dəmiryol əmələləri Halle-də dəhşətli tətillə hazırlayırlar.

* “Forverts” qəzetəsi Münxendə böyük nümayiş olduğunu xəbər verir. Bu nümayişdə 150 min adam iştirak etmişdir. Bayraqlarda bu sözlər yazılmışdır: Yaşasın Rusiya Şura Cümhuriyyəti! Yaşasın şura üsulu!

SÜLH ƏTRAFINDA

- Paris - Bu gün Müttəfiq dövlətlərin nümayəndələrinin Parisdə Xariciyyə Nəzarətində iclasları vəqə olmuşdur. İclas saat 3-dən 6-yədək davam etmişdir. İclas[da] Belçikaya və Romaniyaya aid məsələlər müzakirəsindən başqa, Ermənistan Cümhuriyyəti nümayəndəsi Aqaronyan və Poqos Nubar paşa Ermənistanın tələbnaməsini təqdim etmişdir. Gələn iclas pəncşənbə [cümə axşamı] günü.

- Tilzit, 25 fevral – “Tilziter çaytunq” “Tayms”ın zeylədkı [aşığıdakı] bəyanatını elan edir:

Müttəfiqlər yeni mütarikə şəraitində

[atəşkəs şərtlərində] işbu maddələrə razı olmuşlardır: Almaniya bilatəxir [dərhal] Müttəfiqlərə 16 kruvazör [kreysər], 42 müxrib [destroyer], 50 ədəd torpedo verməlidir. Bütün sualtı qayıqlar və bu qayıqlara mütəəlliq [məxsus] şeylər 15 gün müddətində məhv edilməlidir. Müavinətçi kruvazörlər tərksilah etdiriləcəkdirlər.

Müttəfiqlər və Rusiya

Londonda müntəşir “Deyli nyus” qəzetəsi yazır:

Müttəfiqlərin Ali Hərbiyyə Şurası istəyir ki, yenidən Rusiya firqələrinə müraciətlə onları Sülh Konfransına dəvət eylesin. Hərgah, bu dəfə Müttəfiqlərin təklifini firqələr rədd edərlərsə, o zaman Müttəfiqlər bir hərbi komissiya təşkil edərək Rusiyanı istila etmək üçün nə qədər qoşun lazım olduğunu təxmin edəcəkdir. Amerika bu komissiyada iştirak etməkdən imtina edir.

Klemansonun yaralanması barəsində

Lahey [Haaqa] - Parisdən ingilis qəzetələrinə xəbər verilir ki, Klemanso yaralanmasının istintaqından anlaşılmışdır ki, canilər Pişonu vurmaq istəyirmişlər. Bu münasibətlə təzədən səkkiz nəfər sosialist həbsə alınmışlar.

Amerika qoşunlarının Murmandan dövəti

Vaşinqtondan verilən xəbərlərə nəzərən, Amerika Rəisi-cumhuru Vilson Murmandan [Murmandada] olan Amerika qoşunlarının geri qayıtması barəsində əmr vermişdir.

* Berlin - Klemansoya suiqəsd edildikdən sonra Müttəfiqlər tezliklə sülh əhdnaməsini imzalamaq istəyirlər.

DAĞISTANIN HALI

Dağıstan siyasi nümayəndəsinin Azərbaycan Xariciyyə nazirinə notası

Nazir həzrətləri! Bununla sizə məlum edirəm ki, Könüllü ordu ilə mənim hökumətim arasında olan müzakirətin [müzakirələrin] nəticəsiz olduğu, təqdim etdiyim sənədlərdən aşkardır.

Könüllü ordu, Şimali Qafqaziya millətləri və onların Parlamanı və Hökumətinin arzusunu nəzərə almayıb, dinc əhali əleyhinə hərəkəti-hərbiyyədə davam etməklə Qroznı şəhərinə gəlib çatmışdır.

General Denikin tərəfindən Tersk Dağıstan qoşunları komandanı təyin edilən general Lyaxov Dağıstan Hökumətinə iş başından çəkilməyi və Dağıstan ordusunu buraxmağı təklif etmişdir. General Lyaxov bizim ittifaqımızı milliyətlərə təqsim edib [ayırıb] milli nahiyələrə məmurlar təyin edilməsi üçün layihə düzəltmişdir. Hər bir rayona dağıstanlıların istiqlalıyyəti amalına düşmənliliyi ilə məşhur olan əks-inqilabçı generallar namizəd edilmişlərdir. General Lyaxov buna iktifa [kifayət] etməyərək, Könüllü ordu heyətinə daxil olmaq üzrə təzə dəstələr təşkil edilməsi tələbindədir. Dağıstan millətləri şəxsiyyətlərinə edilən təcavüzdən ziyadəsi ilə narazıdırlar.

Dağıstan Hökuməti və Parlaman, Könüllü ordunun hər bir tələbatını rədd ilə Dağıstan Cümhuriyyətini hər bir

vasitə ilə müdafiə etməyi hökumətə təklif etmişdir. Bundan əlavə, Zaqaqaziya cümhuriyyətlərindən, o cümlədən Dağıstanla qan bir olan qardaşımız Azərbaycandan müavinət [kömək] xahiş edilməsi təklifi dəxi edilmişdir.

Burasını da əlavə edirəm ki, Dağıstan Hökuməti indiyə qədər öz əlində olan qüvvələrdən istifadə etməmişdir. Biləks [əksinə] camaat, ələlxusus İnuşistan, çeçen və Dağıstan əhalisi arasında olan narazılığın qarşısını almağa çalışmışdır.

Mənim hökumətim 1918-inci sənəsi noyabrın 27-də general Tomsondan məktub almışdır. Bu məktubda Müttəfiqlər, Qafqaziya müqəddəratı Sülh Konfransında həll edilənə qədər Şimali Qafqaziyada Dağıstan Hökumətini etiraf etdiklərini [tanıdıqlarını] bildirmişdi. General Tomson şifahən dəxi demişdir ki, general Denikin Dağıstan Cümhuriyyəti daxilinə buraxılmayacaqdır. Könüllü ordu isə əhdşikənanə bir surətdə [xaincə] Dağıstan üzərinə hücum etmişdir.

Müttəfiq dövlət komandanlığı general Tomson şəxsində Könüllü ordu tərəfindən Dağıstan üzərinə edilən təcavüz münasibətlə müstəqim [birbaşa, birmənalı] cavab verməkdən imtina edir. Teymurxanşurada hökumətimiz nəzdində olan Müttəfiq dövlət heyəti Railson başda olmaq üzrə, bizim torpağımızı tərksəlib Bakıya varid olmuşdur [getmişdir].

Biz bunları Dağıstan millətlərinin və Zaqaqaziya cümhuriyyətlərinin həyatı üzərində bir ölüm təhlükəsi əlaməti ədd [hesab] edirik. Bunları sizə xəbər verib, bu barədə təcili surətdə Hökumətinizi və Parlamanınızı xəbərdar etməyi xahiş edirəm. Bu ağır bir zamanda Dağıstan

tayfaları Hökumətinizin və Parlaməninizin müavinətinə istinad edir.

*Kamali-ehtramla:
Azərbaycan Cümhuriyyəti
nəzdində olan Dağıstan siyasi
nümayəndəsi Əlixan Kantemirov*

Dağıstanlıların protestosu

Dağıstan Hökumətinin siyasi nümayəndəsi Əlixan Kantemirov öz hökumətindən vəkalətnamə almışdır ki, Könüllü ordunun Dağıstan torpağını işğal etmək və Dağıstan Hökumətini yıxmaq istədiyinə qarşı Müttəfiqlər komandanlığına, İran dövlətinə, Zaqafqaziya cümhuriyyətlərinə protesto eylesin. Böylə protesto Müttəfiq hökumətlərə və Sülh Konfransına dəxi göndəriləcəkdir.

Gürcüstan Hökumətinin notası

General Denikin tərəfindən Dağıstan Hökumətinə hökuməti buraxmaq təklifi münasibətilə Gürcüstan Hökuməti Müttəfiqlər komandanlığına müraciətlə dağıstanlılara hüsn-münasibətini izharla Dağıstan istiqlalıyyətinin bərpa olması üçün dağıstanlılarla müttəfiq olduğunu bildirmişdir.

NƏZARƏTLƏRDƏ

Dövləti Müfəttişlikdə

Dövlət müfəttişi Ərzaq nazirinə müraciətlə təvəqqe etmişdir ki, Ərzaq Nəzarətinə məkulat [ərzaq] və zəruri şeylər vermələri haqqında fevralın 2-sində bağlanmış müqavilənamənin ləğvi xüsusundə: 1) Azov-Don Bankı Bakı şöbəsi namı-

na [adına] göndərilmiş kağızın; 2) Məzkur [adı çəkilən] bank müdirinin vəkalətnaməsinin; və 3) İran və Vəsəti [Orta] Asiya Ticarət Şirkətinin ərzi-halının [ərizəsinin] surətlərini Dövlət Müfəttişliyinə göndərsin.

AZƏRBAYCAN FƏHLƏLƏRİNİN BORCU

Şimaldan qara bulud kimi gələrək hazırda Dağıstan fəqərayi-kasibəsi [proletariatı] üzərinə ildirir yağdırmaqda olan Könüllü ordunun bir qolunun da Azərbaycanın ürəyi olan Bakıda təşkil edilərək öz sinəmizdə, öz südümüzlə vətənimizə düşmən əmələ gətirilməsinə razı olmadığımız və bu məsələ ilə əlaqədar olaraq dava gəmilərinin də təslim və tərk-silaha məcbur edilmələri siyasi firqələri bizdən küsdürmüşdür. Bu “demokratik firqələr” fəhlə konfransı çağıraraq ingilis komandanlığına 5 maddəlik bir tələbnamə verməyi və əgər ultimatum qəbul olunmasa, ümumi tətillə elan etməyi təhti-qərara almışlardır.

Ümumi tətillə:

Yəni bu tətillə o əmələ və fəhlələrdən iştirak edəcəklərmiş ki, “Dünya Denikinə dönsə, Azərbaycan qorxan deyil!” havasını oxuyurlar.

Bu tətillə o fəhlələr iştirak edəcəklərmiş ki, öz iclaslarında, mitinqlərində qərar verirlər ki, Azərbaycan Hökumətini və Məclisi-Məbusanını canlarından əziz tuturlar; var qüvvələri ilə müdafiə edəcəklər, hətta Azərbaycan yolunda lazım gəlsə, canlarından keçəcəklərdir.

Yəni bu tətildə Azərbaycan türk-mü-

səlman fəhlələri də iştirak edəcəklərmiş! Əcəba doğrudurmu bu qərar? Doğrudanmı Azərbaycan türk-müsəlman fəhlələri də tətillə edəcəklər?

Bizim fəhlələrimiz bu qərarın verilməsinə iştirak etməmişlərdir. İclasa güclə getdiyi kimi, iclasdan da nümayişkarənə bir surətdə çıxmışlardır. Müsəlman fəhlələri iclasa güclə girmişlərdir. Yəni bildirmişlərdir ki, Azərbaycan paytaxtında Azərbaycan hökumət və hürriyyətinə dəxli ola biləcək heç bir məsələ həll olunma bilməz ki, Azərbaycanın qeyrətli fəhlələri orada iştirak etməsinlər!

Sonra, iclasdan nümayişkarənə bir surətdə çıxmışlardır. Bununla da öz gələcəyə sübut etmişlər ki, daha müsəlman fəhləsini “tovariş” sözü ilə aldatmaq olmaz. Onlar öz xeyir-şərlərini və dost-düşmənlərini tanımışlardır. Hər millətin özünün milli mənafeyi, milli ideyası, milli arzusu olan kimi, Azərbaycan fəhləsinin də öz hökuməti, öz vətəni və öz Məclisi-Məbusanı və bu surətlə də öz milli mənafeyi, milli arzusu və milli ideyası var.

Azərbaycan fəhləsi məvacib, istirahət, məişət məsələsində ümum millətlərin fəqərayi-kasibəsilə yoldaş olmaqla bərabər, siyasi məsələdə ancaq və ancaq Azərbaycan siyasətinə tabedir. Ona görədir ki, bir cəllad Azərbaycan üzərinə qılinc çəkərsə bu fəhlə, bu zəhmətkeş kütlə qabarlı əlini, çirkli sinəsini qabağa verər: “Qoymaram!” deyər.

Keçən səfərki ümumi tətildən öz gələcənin damağında şirə qalıbdır. Onlar elə bilirlər ki, həmişə müsəlman fəhləsini aldada bilirlər. Bunlar elə bilirlər ki, yenə gedib “Tovariş, maaşımızın artırılması, məişətimizin yaxşılaşması üçün

tətillə edirik” deyərək müsəlmanları tovlaya biləcəklər. Yox! İndi onların istədikləri məlumdur:

Konfransın tələbi budur:

- 1) Daxili işlərə müdaxilə edilməsin.
- 2) Bütün məhbuslar sorğu-sualsız buraxılsınlar.
- 3) Mərkəzi Kəspə donanmasının hesabı bilatəxir verilsin.
- 4) Bundan sonra heç kəs tutulmasın.
- 5) Rus dövlətinin əmvalı [malları] siyasi firqələr nümayəndələrindən müttəşəkkil [təşkil olunmuş] bir komisyona verilsin.

Azərbaycanlı qardaş, fəhlə yoldaş!

Bax gör, bu tələblərin içində heç iqtisada aid bir məsələ varmı?

Əlbəttə, yox.

Bunlar həp siyasi tələblərdir. Tətillə də siyasi tətillədir. İndi sən bilməliyə ki, bu tələb azərbaycanlı tələbi deyil.

Azərbaycan Hökumətinin, Azərbaycan istiqlalının mənfəəti budur ki, paytaxtımızda nadinc adam olmasın. Vətənimizdə sakitlik olsun. Tainki xalq başını aşağı salaraq kəsbi [iş, qazancı] ilə, fəhləliyi ilə məşğul olsun!

Azərbaycanın mənfəəti buradadır ki, hangi millətdən, hangi firqədən olursun nadinc adamlar meydana çəkilsinlər. Dinc, farağat adamlar asudə yaşasınlar.

Fəqət tətilləçilər nə deyirlər?

Qoy, fəhlə yoldaşlarımız özləri bilsinlər.

Ancaq bunu da bilsinlər ki, tətillə olsa, əvvəla hamıdan ziyadə bizim mənafeyimizə qarşıdır. Saniyə [ikincisi] də bizim əleyhimizə də olmasa hər günün tətillə bizim bünövrəmizə, kökümüze

balta çalmaqdadır. Əlbəttə, bunları bilən fəhlə heç vaxt özü istədiyi hökumətinin, vətəninin, millətinin kökünə balta çalmaz!

Konfransda fəhlələr öz mənfəətlərini bildiklərini isbat etdilər. İndi də isbat etməlidirlər ki, hər millət, hər firqə, hər sinif öz vətəni, öz milləti üçün mübarizə etdiyi kimi, Azərbaycan fəhləsi də öz Hökuməti, öz Parlamanı, öz vətəni və öz mənafeyi uğrunda mübarizə etməyi bacarır! O da öz mənafeyini özgəyə fəda etməz!

Xəlil İbrahim

BAKI XƏBƏRLƏRİ

Mütəəllimlər iclası

Cümə günü, martın 7-si, səhər saat 10-da Qafqaziya Müsəlman Mütəəllimləri [Tələbələri] Mərkəzi Komitəsinin fəvqəladə iclası təyin edilmişdir (Persidski küçə, nömrə 121).

Ümum təftiş komissiyası əza [üzv] və namizədləri də isbatı-vücut [iştirak] etməlidirlər. Yoldaşlardan təvəqqe olunur vaxtında gəlsinlər.

Ərəblinski

Hüseyn Ərəblinskinin qətlini xəbər vermişik. Şənbə günü təfsilatını məlum edəcəyiz.

Dağıstan Hökuməti nəzdində Azərbaycan nümayəndəsi

Məşhur camaat xadimi və ədib Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev cənabları Azərbaycan Hökuməti tərəfindən Dağıstan Cümhuriyyətində siyasi nümayəndə

təyin edilərək Teymurxanşuraya əzimat etmişdir [yola düşmüşdür].

Fəhlə Konfransı

Dün Fəhlə Konfransının fəvqəladə iclası vaqə olaraq, ingilis komandanlığına 5 maddəlik bir ultimatum verərək, qəbul olunmasa ümumi tətillər elan etməyi təhti-qərara almışdır. Təfsilatı gələn nömrədə.

Hadisat

- Fevralın 28-də gecə Nijni Təzəpir küçəsində, 157 nömrəli evdə 14 yaşında İsmayıl Kərbəlayi Murad oğlu öldürülmüşdür. Təhqiqat davam edir.

- Həman gecə 6-cı Paralelni küçədə sükunət edən [yaşayan] Nənəxanim İbrahim qızı və onun oğlu 17 yaşında Qəni Hüseyn Əlibala oğlu öldürülmüşdür.

- Əvvəlinci Paralelni küçədə sükunət edən Matvey Maçalovun evindən naməlum bədəfkarlar [canilər] qıfılı sındıraraq 45 kisə arpa və buğda oğurlamışlardır. Malın qiyməti 35 min manatdır.

- Fevralın 7-si, axşam 7-də Kranovodski küçədə kooperativ “Soyuz” cəmiyyətinin idarəsinə dörd nəfər naməlum bədəfkarlar daxil olub, öldürmək təhdidi ilə 63 min 44 manat pul qarət edib qaçmışlar.

- Ufa quberniyası əhli Nikolay Hinderen polisəyə məlum etmişdir ki, fevralın 26-sında, axşam saat 10-da, Kamenisti küçə ilə getdikdə üç nəfər naməlum bədəfkarlar ona hücum edib 800 manat pulunu, 500 manatlıq papağını və 900 manatlıq ayaqqabılarını alıb gizlənmişlərdir.

- Gimnaziçeski küçədə sükunət edən Osip Papanovun dükanından naməlum

bədəfkarlar qıfılı sındıraraq 20 min manatlıq mal qarət etmişlərdir. Təhqiqat davam edir.

BAKI QUBERNİYASINDA

* Kürdəmir uçaştoku pristavı Göyçay uyezd naçalnikinə [qəza rəisinə] məlum edir ki, Sığırılı kəndi yüzbaşısı bəratül-qövlündən [protokolundan] məlum olmuşdur ki, məzkur [adı çəkilən] kəndin əhli Əliqara Əziz oğlu neçə vaxt bundan əqdəm [qabaq] Şişəbəyim Şamil qızını ərə veribsə də, onun qövmü [qohumu] Dədəqulu razı olmamışdır. Məzkur Əliqaranın adamları Şişəbəyimin razılığı ilə onu aparmaq istədiyi vaxt Dədəqulun adamı Əlibalaxan Məhəmməd oğlu tufəngdən güllə ataraq onu yaralamışdır. Yaralı iki saatdan sonra vəfat etmişdir. Qatil gizlənmişdir. Onu tövqif [həbs] etməkdən ötrü pristav tərəfindən ciddi tədbirlər ittixaz edilmişdir [tədbirlər görülmüşdür].

* Şamaxı uyezd Mədrəsə uçaştoku pristavı naçalnikə məlum etmişdir ki, 6 nəfər naməlum bədəfkarlar Saqiyan kəndi əhli Rüstəm Gülbəndyansın evinə hücum edib özünü, anasını, qardaşı arvadı Aşxanani və onun evində qonaq olan Babacanı, Qriqori Ağayanı, Sedrak Vaçiyansı öldürüb və Aram Gülbəndyansı da yaralamışlardır. Bədəfkarları tövqif etməkdən ötrü Şamaxı uyezd naçalniki tərəfindən ciddi tədbirlər ittixaz edilmişdir.

* Göyçay uyezd Barquşeti uçaştoku

pristavı məlum edir ki, Qaziyan kəndinin əhilləri Məhəmmədbağır Əbdüləziz oğlu, Əli Abbas oğlu və İran rəiyyəti Kərbəlayi Məhəmməd, Kərbəlayi Əmir Əziz oğlu Qarabəyli kəndi əhli Nəsir Seyidşəkər oğlunun atını oğurlamışlardır.

İDARƏDƏN CAVABLAR

Məhzun oğlu əfəndiyə: Müxbirlik arzunuz qəbuldur. Bir neçə məqalələrinizdən sonra idarə özü mövcud qaydalarımız üzrə şərtini təyin edər.

Əfi əfəndiyə: “Səyahət” namındakı məqalənizi bəzi “taktika” səbəblərindən dolayı çap edə bilmədik. Etmək mümkün olsaydı, bir para yerlərini pozub düzəltmək lazım gəlirdi. Halbuki üslub və ifadəsiz o qədər xoşumuza gəldi ki, yazdıqlarınızı korlamaq istəmədik. Bu üsuli-ifadə ilə başqa şeylər dəxi yazsanız kamali-məmnuniyyətlə çap edərək.

Fatma Kərbəlayi Hüseynağa qızı xanım əfəndiyə: Kağızınızı öylə bir bisavad adama yazdırmışsınız ki, heç oxumaq mümkün deyildir. Bir nəfər savadlıya yazdırınız ki, mətləbiniz məlum olsun.

Elan

Gimnaziya müəllimi dərs verməyə pansiona şagird qəbul edir. Adres: Suraxanski 113. Rzabəyov.

5736

Axşam tamaşası

Təzə opera

Azərbaycan Hökuməti Teatrosunda Zülfüqar bəy və Üzeyir bəy Hacıbəyli Qardaşları müdiriyyəti tərəfindən cümə günü cəmədiyələxir ayının 4-ündə martın 7-sində 1919-uncu sənəsi

Müdiriyyətin dirijoru musiqişünas və bəstəkar Müslüm bəy Maqomayev və məşhur artist Hüseynqulu Sarablinin şərəfinə (benefisina)

Müslüm bəyin təzə yazmış olduğu **“Şah İsmayıl”**

operası birinci dəfə olaraq mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır. 6 pərdədə

Bəstəkarı Müslüm bəy Maqomayev, sözləri Mirzə Qədir İsmayılovundur.

Bu tamaşada bir ildən ziyadə səhnəmizdə iştirak etməyən məşhur artistka Y. N. Olenskaya, böyük xor və balet dəstəsi iştirak edəcəkdir.

Biletlər teatrın kassasında indidən satılmaqdadır.

Tamaşa başlanacaqdır axşam saat 8-in yarısında.

Möhtərəm tamaşaçılardan xahiş olunur ki, biletləri indidən alsınlar ki, tamaşa günü bilet almaqda müşkülata düşməsinlər.

T-50 3-1

Агентурно-комиссионно-торговая Контора "И. Фани и Ко."

Баку, Церковная 70.

Телеф. N 22-28. Почт. ящ. N 13.

Agent, komissiyalar və ticarət kantoru “Fani və kompaniya”, Bakı.

Telefon nömrəsi 22-28.

Poçta qutusu nömrə 13.

Ucuz qiymət ilə qeyri şəhərlərə mal göndərmək vəzifəsini, hər cürə vəğzal işlərini

öz öhdəməzə götürürük. Kimə nə mal lazımsa və kimin satılacaq nə malı varsa bizim kantorumuza müraciət etmələri təvəqqe olunur. Satılır: məftul, sabun, matorlar, remenlər, sarı kağız və qeyri mallar külli miqdarda. Kantor açıqdır: səhər saat 8-1, axşam saat 4-7.

5702 6-4

Bakı Şəhər İstiqlal Cəmiyyəti

Cəmiyyətin nizamnaməsinin 65-inci maddəsinə görə, bununla elan edir ki, cəmiyyətə üçillik nümayəndə intixab edilməkdən [seçilməkdən] ötrü cəmiyyətin müstəqirləri [borcluları] iclasa dəvət olunur. 1-ci razryad [dərəcə] 11 aprel; 2-ci 12 aprel; 3-cü 13 aprel. Həmin 1919-cu ildə, saat 5-də cəmiyyətin idarəsinin binasında - Vorontsovski küçə, Eyvazovun evində, nömrə 18.

Qeyd: Cəmiyyətin nizamnaməsinin 68-inci maddəsinə görə iclasa gələnlərin miqdarına baxmayaraq, qanuni hesab olunur.

T-50

Elan

Bakı Şəhər İdarəsi bununla elan edir ki, martın 13-ündə saat 12-də “Xozyaystvenni rasparyaditelni” [Təsərrüfat-İdarətmə] şöbəsinin dəftərxanasında şəhər evlərinin – hansı ki, biri Balaxanski və Budaqovski küçələrin küncündə nömrə 110 və ikincisi Balaxanski şosedə nömrə 169 – icarəyə (arendaya) vermək barəsində torq [hərrac] təyin olunur. Bəyannaməni yuxarıda zikr olunan şöbənin dəftərxanasında oxumaq olar.

T-53

Doktor Larionovun

cərrahiyyə və arvad xəstəxanası

(Bazarnı və Qubernski küçələrinin küncündə) naxoşlar qəbulunu təzələmiş: 1) Xəstəxanada yatmaq ehtiyacı olanlar həməvəqt [həmişə]; 2) Gələn xəstələri səhər saat 9-dan gündüz saat 4-ə qədər.

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Xəstəxananın həkimləri:
Arvad xəstəliklərindən: doktor V. Q. Mitrofanov.

Cərrahi xəstəliklərindən: doktor A. İ. Okinşeviç, doktor Mir Əsədulla Mirqasımov.

2683

“Müsavət” firqəsinin Bakı konfransı

Bu gün saat 11-də, Türk Ədəmi-Mərkəziyyət “Müsavət” firqəsinin Bakı konfransı təyin olunmuşdur. Konfransa Bakı komitəsi əzaları [üzvləri], promislalardakı [mədənlərdəki] şöbələrin heyəti-idarəsi və hər 25 müsavətçi əmələdən [fəhlədən] bir nümayəndə iştirak edəcək. Baxılacaq məsələlər:

- 1) Hazırkı zaman məsələləri;
- 2) Firqə təşkilatına aid məsələlər.

Konfrans Məclisi-Məbusan binası, “Müsavət” şöbəsində vaqe olacaqdır.

T-57

**Müvəqqəti müdir:
Hacıbəyli Üzeyir**

**Azərbaycan
Məclisi-Məbusanında**

səh. 107. “Xəta onların həyati-bəşəriyyəsinə olmasa da, onların sərbəst dolanmasına olur.”: bu cümlə belə başa düşülməlidir: “Onların (zabitlərin) həyati olmasa da, dolanışığı təhlükə qarşısında qalır.”

səh. 108. “...barəsində təkrarən vəsatət qaldırılıb...”: qəzetdə “vəsatət” yerinə “vəsita” getmişdir.

səh. 109. “Şamaxı və Göyçay – 1”: qəzetdə “Göyçay” yerinə “Göyçə” getmişdir.

səh. 110. “...müsəlmanlarda olan fitri nizam və ədəbə görə...”: qəzetdə “olan” yerinə səhvən “onlar” getmişdir.

“...Hərbiyyə Nəzarətinə darüləcəzə kimi baxsınlar”: “qocalar evi; əlillər evi” mənasına gələn “darüləcəzə” sözü burada “xeyriyyə təşkilatı” mənasındadır; Mehmandarov rusca nitqinin bu yerində “бoгoугодное заведение” ifadəsini işlətməmişdir.

**Hökumətdən sonra
Parlaman əngəlləri**

səh. 112. “absenteizm”: seçkilərdə iştirakdan boyun qaçırmaq yaxud kollegial orqanların üzvlərinin iclaslarda iştirak etməməsi.

Teleqraf xəbərləri

səh. 113. “Hindistan işlərinə baxan nazir...”: burada söhbət, 1917-1922-ci illərdə Britaniyanın Hindistan işləri naziri olan Edvin Semuel Monteqyodan [Edwin Samuel Montagu] gedir.

“...əfqan əmirinin qətli barəsində...”: söhbət 1901-1919-cu illərdə Əfqanıstan əmiri olan Həbibulla xandan gedir.

“...külli qitəyə...”: qəzetdə “külli” yerinə “gələ” getmişdir.

“Spartak”: 1916-1918-ci illərdə Almaniyada fəaliyyət göstərən marksist təşkilat Spartak İttifaqı nəzərdə tutulur.

səh. 114. “Halle”: qəzetdə “Qalle” kimi getmişdir.

“Forverts” [Vorwärts]: Almaniya Sosial-Demokrat Partiyasının orqanı.

Sülh ətrafında

səh. 114. “Tilziter çaytunq” [Tilsiter Zeitung]: 1894-1914-cü illərdə Berlində nəşr edilmiş gündəlik qəzet.

Bazar, 9 mart 1919-cu il, nömrə 132

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Yekşənbə, 6 cəmədiyəlxir sənə 1337. 9 mart sənə 1919.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Təx nüsxəsi 80 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 18 rublə, 2 aylığı 32 rublə, 3 aylığı 45 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 20 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublədir. Elan fiatı: sətri 3 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

İNNA LİLLAHİ

VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Molla Əli, Qədir, Əliəkbər, Əliheydar və Səkinə xanım Heydərovlar əvvəlincinin arvadı və axırıncıların anaları **Zəhra xanım Heydərovanın** ağır xəstəlikdən sonra vəfatını kamali-hüzn və təhəssürlə [böyük bir hüzn və kədərlə] öz qövm-əqrəbə və dost-aşnalarına xəbər verir. Mərhumun cənazəsi bu gün saat 10-da özünün Şaxski küçədəki 17 nömrəli evindən Hacı Hüseyn məscidinə aparılacaqdır.

b.

DAĞISTANA KÖMƏK

Şimal təhlükəsinə qarşı böyük bir səngərimiz müqabilində olan Dağıstan, bir səngər üzərinə tərəttüb edən [boynuna düşən] vəzifəsini ifa etmək məcburiyyətindədir.

Qaragüruhların qara qüvvələri, yəni Denikin qoşunları, dağıstanlıların hörmətçilik və mehmannəvazılığından [qonaqpərvərliyindən] sui-istifadə edərək şimal ayısına məxsus bir hirs ilə [hərşiliklə] Dağıstan qartallarının üzərinə hü-

cumlar etmək üzrədirlər. Qrozni və Qafqay [Vladıqafqaz] kimi şəhərlər onların əllərinə keçməklə, təhlükə bəri tərəfləri dəxi təhdid etməkdədir.

Denikinlərin dağıstanlılara qarşı açmış olduqları müharibə, qaragüruha məxsus xainanə bir surətdə əmələ gəlmişdir. Böylə ki, əvvəlcə “Bizim sizə və sizin istiqlaliyyətinizə qarşı heç bir sui-fikrimiz yoxdur, yalnız bolşeviklərlə mübarizə edirik və bu yolda sizdən kömək diləyirik” - deyə safdil dağıstanlıları iğfal edib [aldadı] onların mərdanə köməyi ilə bolşeviklərə faiq [üstün, qalib] gəldilər. Bədəhu [sonra] bolşeviklər basıldıqdan sonra özlərini o tərəfdən asudə görüb silahlarının ağzını namərdlərə yaraşan utanılmaz bir həyasızlıqla, qafil olmuş dağıstanlılar üzərinə çevirdilər və bu qəflətdən istifadə ilə bir neçə müvəffəqiyyətlərə nail olub da ümum [bütün] Dağıstan Cümhuriyyətinin istiqlal və azadlığına qarşı xainanə hərəkətdə bulunmağa başladılar. Tələb edirlər ki, Dağıstan Hökuməti dağılıb, ümum Şimali Qafqaz Denikin könüllülərinin malı olsun və bu maldan istifadə edilib istər bolşeviklərlə, istər Azərbaycan və Gürcüstan ilə müharibə edilsin.